

gewikt gewogen

Lottie Hellingman redt de meubelen

Gebeurtenis: *Augustus*. **Tekst:** Peter De Graef. **Spel en zang:** Lottie Hellingman. **Regie:** Madeleine Matzer. **Muziek:** Helge Slikker. **Plaats:** Harmonie, Leeuwarden. **Gezien:** 22/2. **Toeschouwers:** 40.

★★★★☆

Eenzaam en alleen moet de arme Liesbeth op drie hoog in Amsterdam-Oost bevallen, als haar zonderlinge buurman precies op tijd een vroedvrouw stuurt. De boreling noemt ze Augustus en als ze van die vreemde buurman een wens mag doen om hem op zijn levenspad te vergezellen, dan wordt het: dat iedereen van hem mag houden.

De speciaal voor Lottie Hellingman door Peter De Graef geschreven monoloog begint als een Hans Christian Andersen-achtig sprookje. Ze brengt hem op een innemende, prettige manier, direct betrokken op de toeschouwer. Ondanks de grote zaal is het alsof we met z'n allen om de open haard zitten. De sferische geluiden uit het huis van de buurman worden opgevoerd door een klein arsenaal

aan speeldozen en pierementjes die naast haar op een tafeltje zijn uitgesteld. Enkele zacht gezongen liedjes vormen eveneens muzikale accenten in het verhaal dat grotendeels met zevenmijlslaarzen wordt verteld.

Augustus, die niet anders gewend is dan dat iedereen van hem houdt, groeit op tot een zelfingenomen egoïst, die kennelijk nooit zijn neus stoot. Totdat uiteindelijk de buurman-fee de zaak omdraait met een nieuwe toverspreuk: nu is het Augustus die van iedereen houdt. Terwijl de rest van de wereld hem nu ineens uitkotst, verandert de titelheld moeiteloos in een soort tweede Jezus, krijgt kanker en gaat dood. Waarmee het sprookje een wel erg bloedeloos en abrupt einde vindt. De gekunstelde constructie en simplistische moraal maken van Augustus geen literair hoogtepunt, hoewel er onderweg genoeg te genieten valt. Het is vooral Hellingman zelf die er door haar zuivere, genuanceerde en lichte verteltrant toch nog een aangename voorstelling van maakt.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Pinter in de haarvaten van het zelfbedrog

Gebeurtenis: *Bedrog* van Harold Pinter. **Gezelschap:** Barakoeda.

Gezien: vrijdag in Posthuis Theater, Heerenveen. **Toeschouwers:** 30.

★★★★☆

Emma heeft vijf jaar lang een verhouding met Jerry, de beste vriend van haar man Robert. Pas als die verhouding gestopt is, vertelt ze Jerry dat ze haar man heeft ingelicht. Kort daarna komt Jerry er echter achter dat Robbert het al vier jaar wist. En dat Emma hem dat verteld had.

Betrayal, een van de beste stukken van Harold Pinter, drijft op het gegeven van huwelijksontrouw en dan is *Bedrog* een goede vertaling. Maar *betrayal* betekent vooral verraad, iets dat groter en omvangrijker is dan bedrog. Niet alleen bedriegen Emma en Jerry hun echtgenoten, maar tot op zekere hoogte bedriegt Emma ook Jerry en bedriegt zelfs Robert zijn vriend door zo lang te zwijgen.

Dat Pinter het stuk niet chronologisch vertelt maar van achteren naar voren is meer dan

een originele vondst. Doordat de toeschouwer het vervolgt, dringt hij als het ware door in de haarvaten van het bedrog, waarin alle betrokkenen als toneelspelers permanent op hun hoede moeten zijn voor vergissingen. Het is de vraag of die gelaagdheid er in de voorstelling van Barakoeda helemaal uit komt.

Barakoeda is een relatief nieuwe groep, die voortkomt uit het improvisatieplatform Nachtgasten. Door de helaas beperkte opkomst zijn ze gedwongen om met het publiek op het podium van het Posthuis te spelen. Die aanpassing gaat ze moeiteloos af en dat zal mede te danken zijn aan hun vermogen tot improvisatie.

Maar misschien is hun spel net wat té naturel voor de schrijfstijl van Pinter, die eigenlijk een soort vivisectie pleegt op zijn personages. De typisch Britse 'stiff upper lip' is een krampachtig masker waarachter vooral zelfbedrog schuil gaat. Die gekunsteldheid te laten zien vergt meer dan een realistische stijl van spelen.

HANS BRANS

GEWIKT & GEWOGEN

Hartverscheurende Bruid in de Morgen

Gebeurtenis: *Een bruid in de morgen*, door Toneelgroep Amsterdam

Gezien: Harmonie Leeuwarden, 17/11 **Schrijver:** Hugo Claus **Regie:** Maren Bjørseth **Toeschouwers:** 260

Nog te zien: 19/11 Groningen

★★★★☆

Zo'n zes jaar na zijn dood is er eindelijk weer eens een toneelwerk te zien van Hugo Claus. Met *Een bruid in de morgen* uit 1955, in een regie van Ton Lutz en met Hans Croiset in een hoofdrol, vestigde hij met een klap zijn naam.

Soms zijn stukken zo tijdgebonden dat ze een generatie moeten overslaan. In de even eigentijdse als eigenwijze regie van aankomend talent Maren Bjørseth is die overslag met verve gemaakt. Met het spelerstal van Toneelgroep

Amsterdam is zij erin geslaagd om het meesterwerk van Claus op een onnavolgbare wijze onder het stof vandaan te trekken. Dat beeld mag hier bijna letterlijk genomen worden: de kale, uitgewoonde woonkamer van de Pattini's zit onder een soort stofhoes die omhooggetrokken wordt tot een ronde tent, waarvan de stof associaties oproept met een bruidssluier maar ook met het laken van Thomas' bed.

Thomas is de licht verstandelijk gehandicapte zoon die zijn moeder het bed wil laten delen met een rijke nicht, die nodig aan de man moet. Daarvoor moet Thomas' zus Andrea uit datzelfde bed gejaagd worden. In het maatschappelijk geïsoleerde huisgezin hebben broer en zus een bijna incestueuze relatie, die de moeder met geweld wil doorbreken. Wat het stuk tot een ware tragedie maakt, is dat in de

strijd van moeder en dochter om de ongelukkige Thomas beiden het gelijk en het ongelijk aan hun kant hebben, zodat een fatale afloop onafwendbaar is.

Naast die tragische kant van het stuk, zet regisseur Bjørseth een bij vlagen kluchtige keerzijde, soms bijna op hetzelfde moment. Die zit vooral in de groteske speelwijzen van de volwassenen, de nicht voorop. Echt inzichtelijk is het niet waarom alleen de moeder en de nicht al molenwiekend en bekken-trekkend over het toneel gaan, maar wonderlijk genoeg werkt die uitvergroting wel. Niet de drijfveren van de karakters, maar wel hun wisselende angst, hoop en zelfbedrog worden zo zichtbaar gemaakt. En hoe raar ook, meeslepend is deze voorstelling desondanks.

HANS BRANS

GEWIKT & GEWOGEN

Moaie parabel in Snakkerbuorren

Foarstelling: *De dame komt.* **Selskip:** Iepenloftspul Snakkerbuorren. **Skriuwer:** Friedrich Dürrenmatt. **Spul:** Jacob de Vries, Atty v.d. Plaats, Theo v.d. Molen, Bodes Kroes, Elly Dykstra e.v.a. **Regie:** Karin Idzenga. **Foarmjouwing:** Henk Bosma Ziel. **Plak:** Tún fan Snakkerbuorren. **Tal taskôgers:** 100. **Spyldata:** www.iepenloftspulsnakkerbuorren.nl
★★★★☆

It beferzen byld fan trije rabjende buorfroulju – kreas yn 'e lak, de tasjes hingjend oan ien finger – set al by binnenkomst de toan: stileard, grotaks en tige raak. Dy flotte, frisse styl sjogge je werom yn de hiele foarstelling en past perfekt yn de jonge tradysje fan it iepenloftspul fan Snakkerbuorren. Dat is te mear opfallend, om't mei regisseur Karin Idzenga en foarmjouwer Henk Bosma Ziel in nij team oan set kaam en ek de spilersploech bot feroare is. It gedoch oer de nije, 'rustieke' tribune, dy't nei

ien simmer al wer ôfbrutsen wurde moat, liket gelokkich gjin negative ynfloed te hawwen op it peil. Dat is ek dizze kear heech.

Dat sil ek te krijen ha mei it feit dat *De dame komt* hielendal past yn de oanpak fan Snakkerbuorren. *Das Besuch der alte Dame* uit 1956 fan de Switser Friedrich Dürrenmatt fertelt it bizarre ferhaal fan in stjonkendrike âld ynwenster, dy't nei fjirtich jier as 'weldoenster' werom komt nei har berteplak. It ferfallen stedsje kin in miljard krije foar in lytse priis: ien hoecht allinne har âld minner mar te deadzjen. Dy hat har doedestiids nammentlik op in minne wize sitte litte mei in bern, sa dat hja mei skande oerdutsen de stêd ferlitte moast.

Yn earsten wize de grize paupers it oanbod ienriedich ôf. Se meie dan wol oan de grûn sitte, mar nea sille se in stedsgenoat offerje foar op kosten fan harren prinsipes.

Lykwols docht de woarst fan it grutte jild rillegau syn wurk. De nei de oar keapet fan alles op de

pof: nije skoan, in rûske hjir, in strik dêr. Want ien sil dochs in kear de trekker wol oerhelje. Mei de konsumpsje-op-kredyt maatskippij komt ek de fleur en kleur werom yn it stedsje. It oanstearde slachtoffer wurdt fansels tige nerveus en ek hieltiid mear skuldbewust. Mar syn meiwurking giet no ek wer net safier dat er himsels te koart dwaan wol. En dus kantelje de morele prinsipes fan syn plakgenoaten stadichoan yn de rjochting fan de âlde dame. Foar jild is alles te keap, sels rjochtfeardigens.

Nei sechstich jier eaget de maatskippijkrityk fan Dürrenmatt foaral synisk. It humanisme fan de boarger is in moreel skamlapke en hebsucht is syn iennichste motor. Snakkerbuorren hat der lykwols in moaie, moderne parabel fan makke. It tempo lit it sa no en dan noch wat ôfwitte, mar mei alle fynsten, it spul, de klean en de foarmjouwing sitte je hjir in simmerjûn lang op roazen.

HANS BRANS

FOTO NIELS WESTRA

GEWIKT & GEWOGEN

Zinderende Meeuw toont geknakte jeugd

Voorstelling: De Meeuw. **Gezelschap:** Meeuw-Jeugdtheaterschool. **Spel:** Eva Meijering, Lourens van den Akker, Rik Witteveen, Nuria Zantman, Ali Zijlstra, Bart Harder. **Regie:** Tatiana Pratley. **Plaats:** De Harmonie, Leeuwarden. **Aantal toeschouwers:** 200.
★★★★☆

Alles komt samen in deze *De Meeuw* van Meeuw-JTS: het stuk dat het Friese jongerengezelschap zijn naam gaf wordt bij het 25-jarig jubileum opnieuw op de planken gebracht door jonge professionals die nog niet zo lang geleden van dit zelfde nest zijn uitgevlogen. En dat in een stuk van Tsjechov dat ook nog eens gaat over jongeren die willen uitvliegen.

Zo'n opeenhoping van gedenkwaardige omstandigheden kan een last op de schouders van een jonge regisseur leggen, maar Tatiana Pratley, ook al afkomstig uit deze gerenommeerde kweekvijver, lijkt daar geen last van te hebben.

Ze pakt letterlijk en figuurlijk breed uit en laat haar spelers knetteren en spetteren in een zinderende voorstelling, die niet zo nodig geschiedenis hoeft te schrijven, maar dat misschien wel doet. Ieder personage stáát, iedere scène is raak en tussendoor zie je verrassende staaltjes van synchrone beweging, zoals een gestileerd partijtje tennis dat de onderlinge strijd verbeeldt.

Het enige dat je er op aan zou kunnen merken, is dat het slot niet helemaal helder is en dat er af en toe wat te veel energie in de voorstelling zit, waardoor enkele momenten minder 'binnen komen' dan je zou willen.

Belangrijker is dat in deze gestripte versie met zes spelers en drie oudere personages die volkomen overtuigend door jonge acteurs worden gespeeld, zeldzaam scherp tot de kern is gekomen. Namelijk die van een nieuwe generatie die in zijn toekomstdromen wordt gesmoord en verstikt. Rik Witteveen zet een frenetieke zoon

neer, die nooit uit de schaduw van zijn beroemde moeder kan komen. Nuria Zantman is een prachtige sfinx, die haar hopeloze liefde verdrinkt. En Ali Zijlstra een idolate bakvis, die verslingerd raakt aan een beroemdheid die haar misbruikt. In een geweldige scène met Trigorin is haar Nina een open boek voor iedereen, behalve voor zichzelf.

Maar eigenaardig is het wel een beetje, dit jonge arsenaal van best al succesvolle spelers, die spelen dat hun jeugd wordt geplet en geknakt. Nu geldt bij iedere Tsjechov dat zijn wereld niet meer die van ons is. Juist in dat verschil zit ook de mogelijkheid om beide werelden des te scherper te kunnen vergelijken. Dat is hier niet anders. De behoefte aan erkenning en doortocht is voor iedere jongere van levensbelang. Wat deze voorstelling ook laat zien, is dat succes en applaus daarvoor een bedrieglijk substituuat is.

HANS BRANS

Ali Zijlstra en Lourens van den Akker, de zangeres en de schrijver, in innige omhelzing.

FOTO KAREL ZWANEVELD

GEWIKT & GEWOGEN

Ze keken er naar

Gebeurtenis: theatervoorstelling *De Omstanders*. **Door:** Koude Kermis. **Regie en concept:** Anne van Dorp. **Met:** Paméla Menzo, Carola Bärtschiger, Bas Jilesen en Stephan van Hesteren. **Gezien:** 16/5 De Lawei, Drachten. **Pu-bliek:** 40.

★★☆☆☆

Een betonnen hoek in een desolaat oord. Er ligt een man op de grond en een jonge vrouw schrikt zich wezenloos. Ze durft hem niet aan te raken en begint uit arren moede maar wat te kletsen. Moet ze één of twee poezen aanschaffen? Twee nieuwe omstanders zijn geen verbetering voor het imago van de betrokken burger. Ook zij weten niet wat te doen met het slachtoffer dat daar maar ligt te liggen en alles wat ze voorstellen of bedenken heeft geen effect op de anderen, noch op hun eigen handelingsvermogen.

Bekijk je *De Omstanders* min of meer realistisch, dan zie je drie voorbijgangers die een dergelijke mate van sociale on-

handigheid en nerveuze onzekerheid aan de dag leggen dat je mag spreken van een onwaarschijnlijke vorm van autisme.

Maar uit de vervreemdende vormtaal merk je dat het in deze voorstelling niet om de psychologie van de karakters gaat, maar om iets anders. Wat intrigeert in *De Omstanders*, naast het bijna monumentale decor, is de mysterieuze hoekigheid die wordt opgeroepen door beeld en geluid. Met plotselinge black-outs of met geluidsimpulsen worden opkomsten en verplaatsingen verdonkeremaand. De motoriek van de personages heeft vaak een zelfde hoekigheid. Alsof je kijkt naar een onduidelijke, trage film, waarin her en der fragmenten verdwenen zijn.

Door die stilering blijven de kleine aanzetten tot iets humoristisch echter meteen steken en ook de teksten blijven in de lucht hangen. Zo is *De Omstanders* uiteindelijk een voorstelling met een boeiende, spannende stijl, maar met een wel wat magere inhoud.

HANS BRANS

De underdog bijt van zich af

Gebeurtenis: De opkomst van een terriër (cabaret) **Tekst en spel:** Ronald Smink **Gezien:** 10/12, Lawei Drachten **Nog te zien:** 29 januari Joure, 28 april Franeker, 14 mei Sneek

★★★★☆

Ronald Smink toert na een burn-out weer rond met zijn vernieuwde voorstelling *De opkomst van een terriër*. De cabaretier uit Joure, die in 2007 het Groninger Studenten Cabaret Festival won, speelt in Drachten een thuiswedstrijd, wat hem de gelegenheid geeft om tussen het Nederlands door vlotjes over te schakelen op het Fries. Dat gebeurt vooral als hij het contact met de zaal opzoekt, bijvoorbeeld om te weten wie er

met zijn vrouw zit op het moment dat hij het onderwerp vreemdgaan aansnijdt. Als dat publiek dan ook wat terugroept, wordt dat gauw penibel, want zelfverzekerdheid is niet het handelsmerk van Smink.

Toch is het mooie van Smink dat hij van die zwakte ook zijn kracht heeft gemaakt. In de hoek van een halve boksring staat een toiletput waar de arme Ronald, naar eigen zeggen, uren op doorbracht als het leven hem weer eens te veel werd.

In het eerste deel is het vooral zijn voormalige vriendin die zijn leven zuur maakte met commentaar op al zijn doen en laten. De up-tempo litanieën over alle kwellingen die hij moest doorstaan, krijgen echter steevast een absurde wending en wekken daardoor eerder de lachlust op dan medelijden.

In deel twee staat vooral een reis door Frankrijk centraal om zich van de gevolgen van zijn burn-out te bevrijden. Ook daarbij worden in hoog tempo honderd zijwegen bewandeld, die met gekke bekken, rare stemmen, veel goede en enkele mindere grappen zijn geplaveid.

De snelreinhaar waarmee hij zich in telkens nieuwe verhalen stort en die dan lardeert met grappen, vormt zeker de belangrijkste charme van de cabaretier Schmink die zichzelf stukje bij beetje probeert bloot te geven. Maar in die gehaastheid dreigt hij zichzelf ook voortdurend voorbij te lopen. Pas als hij de stille momenten aandurft - zoals bij het verwijderen van een vlieg uit de zaal („hij heeft niet betaald”) - komt hij binnen.

HANS BRANS

GEWIKT & GEWOGEN

Eenzame dwaaltocht

Plaats: Harmonie, Leeuwarden.

Voorstelling: *De perzik van onsterfelijkheid*, naar het gelijknamige boek van Jan Wolkers. **Gezien:** 17/10.

Gezelschap: Swarte Kunst. **Spel:** Ali Çifteci en Margje Wittermans. **Toeschouwers:** 60. **Nog te zien:** 31/10 in de Lawei, Drachten.

★★★★☆

Toen Jan Wolkers in de jaren tachtig *De perzik van onsterfelijkheid* schreef, was zijn roem tanende. Het boek werd met bijtende kritiek ontvangen. In de dwaaltocht door Amsterdam van een oud verzetsstrijder op bevrijdingsdag, ontbrak de kracht van het autobiografische. Men vond de eindeloze 'monologe intérieur' gekunsteld aan doen.

De bewerking die Rik van den Bos ervan maakte voor het gezelschap van Riëks Swarte volgt het boek in verkorte vorm nauwgezet, waardoor die bezwaren ook hier opdoemen. Waar haalt deze vereenzaamde man, die terugkijkt op zijn mislukte leven, die onstuitbare waterval van woorden vandaan?

Ali Çifteci zet Ben Ruwiel neer als een onappetijtelijk mannetje voor wie je desondanks meteen sympathie voelt, vooral door de rauwe liefde voor zijn oude hond Snoet. Zo sjouwt hij de hele middag met een bevroren pak pens onder zijn kleren door de stad, tot de smurrie zijn broek in loopt.

Het zijn dit soort observaties die *De perzik van onsterfelijkheid* tot een echte Wolkers maken: pijnlijk, ongepolijst en toch ook humoristisch. Ruwiel zou zijn eigen misère voor geen goud willen ruilen voor het geluk van een ander.

Voor die cynische buitenkant van

Ruwiel is Çifteci misschien toch wat te zachtvaardig. Vervelender is dat de bewerker geen echte keuzes heeft gemaakt waardoor de verbale stroom voortkabbelt en het lang duurt voor je erin komt. Dat dat uiteindelijk toch gebeurt, is mede te danken aan het tegenspel van Margje Wittermans, die heel subtiel van de ene in de andere passantenrol schiet. En natuurlijk aan de geprojecteerde minidecors van Riëks Swarte zelf. Zijn bijzondere stijl van theatermaken krijgt langzamerhand iets van een recept, maar zijn sobere schetsen van Amsterdam vormen, samen met de geïsoleerde buitengeluiden, een passende achtergrond bij het thema van eenzaamheid en ondergang van een man die verloren is geraakt in het verleden.

HANS BRANS

GEWIKT & GEWOGEN

Ongemak, verwarring, verkramping

Gebeurtenis: De radicalisering van Seddetin K door Trouble Man & Frascati Producties **Tekst en spel:** Seddetin Kirmiziyüz **Regie:** Sarah Moeremans **Plek:** Harmonie, Leeuwarden **Datum:** Do. 25 nov.

★★★★☆

Seddetin Kirmiziyüz is een slanke man met een kaal hoofd en een baard. Zo'n hoofd dat in een portrettengalerij van islamitische terroristen niet zou misstaan, maar we zitten in het theater en hij staat op het podium, dus we hebben hopelijk te maken met een goed geïntegreerde alloch-

toon. En gelukkig, die tank en die kalasnikov achter hem zijn overduidelijke nep. De eenpersoons voorstelling *De radicalisering van Seddetin K*. gaat over verkramping, verwarring en wederzijdse ongemak.

Dat begint al met de ellenlange stilte, waarbij Kirmiziyüz zich lijkt af te vragen waar hij beginnen moet. Als hij dan eindelijk zijn mond opendoet, volgt een niet te stuiten woordenstroom waarin de verwarring van de spreker bij tijden over slaat op de toeschouwer: wat moeten we hier van vinden? Hij begint met de vraag waarom hij als Turkse Nederlander eigenlijk niet geradicaliseerd is ('verkeerde

school misschien?'), terwijl hij toch aan alle voorwaarden lijkt te voldoen. 'Denk eraan, je bent moslim', hield zijn moeder hem voor – niet als iets om trots op te zijn, maar om hem te herinneren aan zijn maatschappelijke positie. Zoals een bewaker die 'onopvallend' meeloopt in een winkel dat op zijn manier ook doet. Niet dat Kirmiziyüz zichzelf neer zet als slachtoffer van discriminatie. Ook uit veel goedbedoelde omzichtigheid spreekt afstand en verkramping. Net als de passagiers van een onbestuurbare trein die voort dendert naar de afgrond, willen we dat geen van allen, maar in dit tijdsgewricht lijkt het onontkoombaar.

Wat Kirmiziyüz zwak en sterk tegelijk maakt, is dat hij zich niet als een superieure cabaretier boven de materie plaatst. Na zijn voorgaande voorstellingen heeft hij het gehad met grappen, zelfspot en het theatraal uitbuiten van zijn omgeving.

Maar een acteur die zijn eigen rol aflegt, balanceert langs de afgrond van zijn bestaansrecht. Zolang een zeker evenwicht bewaard blijft, raakt hij en wordt zijn verwarring de onze – ook al is het theatraal gesproken niet zo spannend. Kirmiziyüz weet die slecht gestemde snaar te vinden.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Hans en Grietje muziektheaterfeest

Plaats: Harmonie, Leeuwarden.

Voorstelling: *De terugkeer van Hans & Grietje*. **Gezelschap:**

Orkater en Het Balletorkest. **Spel:**

Annet Mallherbe, Elise Schaap, Pepijn Schoneveld, e.v.a. **Muziek:**

Erik van der Horst. **Tekst, regie, spel:** Geert Lageveen en Leopold Witte. **Toeschouwers:** 200.

★★★★☆

De *terugkeer van Hans en Grietje* een familiemusical noemen is een te beperkt etiket voor dit theatrale feestje van Orkater en Het Balletorkest. Natuurlijk, je moet je kinderen vanaf zes zeker meenemen en je ontkomt

ook niet aan een keertje meebrullen, maar als muziektheater streelt dit ieders oog en ieders oor.

Neem het begin met moeder Malherbe, die haar zontje Hans tot de grond toe afdroogt omdat hij niet even schattig viool speelt als zijn zusje Grietje. De moederlijke chantage is voor kinderen even herkenbaar en gemeen-grappig als voor ouderen. Als Hans, samen met Grietje, even later in de wat grotere gedaante van Pepijn Schoneveld en Elise Schaap, de boze wereld in stappen barst het muzikaal festijn pas echt los. De bomen van het bos zijn vervangen door een woud van zwerfmuzikanten. Het 40 man sterke Balletorkest speelt al lopend

een kwiek Mozart-symfonietje in een fantastisch samenspel van beweging en muziek.

Even zinnenstrelend is de scène in een Chinees restaurant, waar broer en zusje in de keuken worden uitgebuit en de koks op de pannen tingeltangelen. Niet van alle scènes is even duidelijk wat ze met de zoektocht van de kinderen te maken hebben, maar ze zijn wel allemaal even sprookjesachtig mooi en gruwelijk, met een spetterende *Vreet je Vet Show* als finale. Met muziek uit alle tijden en in alle stijlen, die desondanks speciaal voor deze show gemaakt lijkt.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Mannen ontleden Drie Zusters

Plaats: Harmonie, Leeuwarden.
Voorstelling: Drie Zusters.
Schrijver: Anton Tsjechov
Gezelschap: De Spelerij. **Regie:**
Paula Bangels. Bewerking:
Peter de Graaf. **Toeschouwers:**
50. **Nog te zien:** 20 febr. in
Heerenveen, 26 febr. in
Sneek★★★★☆

Hoe kun je een klassieker als *Drie Zusters* van Anton Tsjechov eens helemaal anders spelen? De keus van regisseur Paula Bangel om de drie zussen die zo vruchteloos verlangen naar Moskou door drie mannen te laten spelen en het regiment militairen dat bij hen over de vloer komt maar helemaal te schrappen, lijkt op het eerste gezicht een vreemde en erg gezochte keuze. En op het tweede gezicht eigenlijk ook wel. De heren zijn gekleed in lange witte overhemden, met stropdasje, en daaronder niets anders dan zwarte schoenen en dito sokken die door antieke sokhouders voor afzakken behoed worden. Dat ziet er knap potsierlijk uit en

het went eigenlijk pas als je in de gaten hebt dat er geen beroep gedaan wordt op het meest voor de hand liggende middel om mannen vrouwen te laten spelen: travestie. Hun gebaren, mimiek en bewegingen hebben dan soms wel eens wat vrouwelijks – het meeste nog bij Olga, de oudste – maar dat wordt steeds afgedwongen door de tekst en de situatie. Doordat de mannen mannen blijven, terwijl het toch onmiskenbaar over vrouwen gaat, treedt er een merkwaardige paradox op.

De humor gaat nooit ten koste van de personages, noch van die acteurs in sokhouders. Dan heb je je toeschouwers toch over de vervreemding heen weten te krijgen. Ook het gemis van de overigens personages is uiteindelijk niet meer zo'n probleem. De aandacht komt nu des te sterker te liggen op de 'binnenkant' van de drie zussen en hun geworstel om het leven zin te geven. De manier waarop de Vlaamse groep De Spelerij dat bereikt is beslist bijzonder te noemen.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Dwaaltocht door een bevroren verleden

Plaats: Harmonie, Leeuwarden.

Voorstelling: Een Sneeuw.

Schrijver: Willem Jan Otten.

Gezelschap: Het Toneel Speelt.

Spel: Anne Wil Blankers, Joop Keesmaat, Marisa van Eyle, Benja Bruijning, Carine Crutzen

e.a. **Regie:** Mette Bouhuijs. **Nog te zien:** 11 maart in Drachten.

★★★☆☆

Kan dat, een nieuw leven beginnen?' vraagt Frederik zich af in *Een Sneeuw* van Willem Jan Otten. Hij zelf probeert het hardnekkig, maar hij heeft zo gezegd zijn familie niet mee. Afgaande op de tragische afloop van het stuk lijkt het antwoord op die vraag dan ook negatief te zijn.

Nadat Otten vorig jaar de P.C. Hooft-prijs ontving bracht Het

Toneel Speelt *Een Sneeuw* dit seizoen opnieuw op de planken, na een eerdere opvoering in 1997. Het dateert echter al van 1983, in een tijd dat de tweede en derde generatie oorlogslachtoffers nog bezig was een weg te vinden tussen de brokstukken. In *Een Sneeuw* staat een oude man centraal die geen woord spreekt. Iedereen noemt hem Panda, een naam voor een lieve, maar vreemde beer die ooit uit het niets deze verminkte familie is binnengestapt. Hij was de tweede man van mevrouw Quint en draagt een duister verleden als concentratiekamp overlevende met zich mee. De bedillerige mevrouw Quint zelf heeft tijdens de oorlog met haar kinderen Frederik en Mia in een jappenkamp gezeten, net als de ex van Frederik. Genoeg oud zeer dus voor een gebarsten familieportret van drie generaties, waarbij ieder-

een zich aan elkaar ergert en niemand naar elkaar luistert.

Een Sneeuw is prachtig geschreven, maar door de overvloed aan personages en frustraties is het lang zoeken welke kant het eigenlijk op beweegt. Pas als Frederiks ex Bibi in de winterse serre binnen dringt en in Panda een zielsverwant vindt die zich evenmin aan de pijn van het verleden kan ontworstelen, wordt de ijzige afloop duidelijk.

In het prachtige decor met een hoge Jugendstil ramenwand wordt al even prachtig gespeeld door een uitgebalanceerde cast. Zelfs een kleine rol als die van de slungelige puber Caspar (David Heijmans) wordt zo perfect neergezet dat alleen daarom al *Een Sneeuw* de moeite van het aanzien meer dan waard is.

HANS BRANS

Indrukwekkende Eline Vere

Gebeurtenis: voorstelling *Eline Vere*, naar de roman van Louis Couperus
Bewerking en regie: Ger Thijs **Gezien:** 31/10 Theater Sneek **Publiek:** 300 **Nog te zien:** 18/11 Drachten, 13/1 Leeuwarden
★★★★☆

Ger Thijs heeft wat met het Haagse en met Louis Couperus. Maar ondanks zijn jarenlange verbintenis met het Nationale Toneel, was niet hij het die zeven jaar geleden een toneelbewerking van *Eline Vere* maakte en regisseerde, maar Léon van der Sanden. Die omissie is nu rechtgezet. De voorstelling van het NT was destijds zeer geslaagd, maar deze vrije productie mag er ook zijn.

Thijs begint zijn theaterversie heel toepasselijk in de foyer van de

schouwburg. In fin-de-sièclesfeer is het daar een kwestie van kijken en bekeken worden, van roddel en achterklap. Daarmee raakt hij direct de kern: Eline stikt, als jongedame die nodig aan de man moet, onder het vergrootglas van etiquette en fatsoen, zoals belichaamd door haar overbezorgde zus en brave zwager. Alleen de opportunistische neef Vincent, die hier wat lodderig wordt neergezet, ontsnapt daar enigszins aan.

Het probleem van Eline is dat ze ondanks de verstikkende burgerlijke moraal er toch met handen en voeten aan vastzit. Daardoor blijft ze de afwijzing van een karakterloze verloofde alsmaar aan zichzelf wijten. Alleen als het onontkoombare dilemma van Eline Vere echt tastbaar wordt – verzet tegen haar milieu, maar geen afstand kunnen

doen van haar geprivilegieerde leventje – alleen dan kun je meeleven met haar twijfels, haar grillen en sombere buien.

In het eerste deel lukt dat maar matig. Weliswaar wordt haar omgeving in vlotte, snelle streken treffend geschilderd, maar door de snelheid zie je het Haagse society-milieu als door een kijkdoos, op afstand. In het tweede deel verandert dat. Als Eline met een extravagante tante op stap gaat, ontmoet ze een Amerikaanse globetrotter die even de deksel van haar ziel licht, maar dan toch een profiteur lijkt te zijn. Terug in Den Haag pleegt een wanhopige, in zichzelf verstrikte Eline ‘per ongeluk’ zelfmoord. Het is de indrukwekkende slotscène van een zeer onderhoudende voorstelling.

HANS BRANS

GEWIKT & GEWOGEN

Sober, strak en bloedspannend

Gebeurtenis: Fatal attraction. **Spel:** Matteo van der Grijn, Loes Haverkort, Marian Mudding, Kevin Hassing en Sytske van der Ster. **Regie:** Paula Bangels. **Bewerking:** Louis van Beek. **Plek:** Theater Sneek. **Datum:** Vrij. 11 dec. **Nog te zien:** 12 dec. Leeuwarden, 9 jan. Drachten.

★★★★☆

Van een bekende film een toneelbewerking maken is een hachelijke zaak. Wie de film gezien heeft weet hoe het afloopt en hoe pover is dan het toneelbeeld. En wie de film niet gezien kan altijd nog naar internet uitwijken. Toch heeft de toneelbewerking van *Fatal attraction* – in eerste instantie van scenarist James

Dearden en in de Nederlandse versie van Louis van Beek – iets dat je alleen in het theater kunt ervaren: een ongenaakbare, kale nabijheid die zonder manipulerende camera des te harder binnenkomt.

Hoe is dat gelukt? Zeker, het spel van Matteo van der Grijn, de echtgenoot die zich één keer laat verleiden, en van Loes Haverkort, de wraakzuchtige verleidster, is subtiel, supergeconcentreerd en loepzuiver, waardoor de aandacht geen seconde verslapt. Het spel van de andere spelers doet daar nauwelijks voor onder.

Maar dat is het niet alleen. In de bewerking heeft men van de nood een deugd gemaakt en de pakweg vijftig scènes wisselen elkaar af met niet meer dan een loopje, een ge-

baar, of een oogopslag die onmiddellijk duidelijk maken dat we op een andere plek of in een ander moment zijn. Daardoor blijft je permanent in het verhaal en blijft het verhaal permanent onder hoogspanning. Het spel van de spelers is alles wat nodig is. Het sobere decor met een verhoogd plateau'tje als een offerblok en drie half-open wanden waarachter figuren schimmig bewegen, ondersteunen de geraffineerde mise-en-scène perfect.

Het verhaal van *Fatal Attraction* is even simpel als sterk. Gelukkig getrouwde advocaat Daan bezwijkt voor de charmes van een bloedmooie vrouw. Hij maakt duidelijk dat hij niet bij zijn vrouw weg wil. Zij is daar doof voor en begint hem

te stalken – met fatale afloop. Een beetje jammer is het wel dat het perspectief van waaruit we het verhaal beleven helemaal bij de belaagde man ligt, die steeds verder in de puree komt. Maar dat is nou eenmaal eigen aan het genre van de thriller die het slachtoffer onontkoombaar in de hoek moet drijven. Van de vrouw kom je eigenlijk niet veel meer te weten dan dat ze psychopathische trekken heeft. Freud zou van een 'narcistische krenking' spreken, maar met dergelijke etiketten kijk je nog niet in iemands ziel. De schitterende manier waarop Loes Haverkort de ongelukkig-kwaadaardige Alex neerzet, maakt je daar wel nieuwsgierig naar.

HANS BRANS

Broos geluk in grote stappen

Gebeurtenis: *Geluk*, theatervoorstelling **Plaats:** Harmonie, Leeuwarden, 7/2 **Schrijver:** Ger Thijs. **Spel:** Porgy Franssen, Renée Fokker, Mark van Eeuwen **Regie:** Ger Thijs.
Toeschouwers: 55

★★★★☆

Geluk van Ger Thijs begint met het einde. Na de dood van zijn ex-vrouw ontmoet Maarten zijn onechte zoon van wie hij zo pijnlijk vervreemd was in het huis waar ze met de moeder hebben gewoond. De moeder is dan net gestorven en de zoon verwijt zijn niet-biologische vader dat hij hem in de steek heeft gelaten.

Het stuk eindigt ook weer met de vader en zoon. Vlak voor de crematie van de moeder komt het tot een voorzichtige verzoening. Ingeklemd

tussen die twee vader en zoon scènes na de dood van moeder ontvouwt zich in grote hink-stap-sprongen het verhaal van Maarten en Vera. Hun eerste ontmoeting in hetzelfde, nog lege huis, hun falende poging een kindje te verwekken, het geheim van de biologische vader en de scheiding en de mislukte hereniging van het stel.

Stuk voor stuk zijn het prachtige, boeiende scènes, met flitsende dialogen, met veel gevoel voor de onderliggende angsten, de strijd en de liefde van Maarten en Vera. En met zo nu en dan wat verfrissende humor. *Geluk* gaat niet over het hebben van geluk, maar over de voortdurende worsteling om het te behouden.

De karakters van Maarten en Vera lijken Porgy Franssen en Renée Fokker op het lijf geschreven. Vlot en geconcentreerd bewegen ze zich door een scala van emoties en bedenkin-

gen, waardoor je iedere nuance meekrijgt. De figuur van zoon Thomas is veel lastiger. Dat ligt zeker niet aan het spel van Mark van Eeuwen, maar eerder aan de wat ingewikkelde constructie met grote tijdsprongen. Als hij eenmaal te horen heeft gekregen dat Maarten zijn biologische vader niet is, loopt het tussen die twee – maar ook tussen Maarten en Vera helemaal mis, terwijl het contact daarvoor zo goed was. Hoe dat kwam, wordt niet helemaal helder.

Ondertussen laat de schrijver ons de neergang van de carrière van Vera zien, de opgang van die van Maarten en nog een boel andere zaken. Hoewel iedere scène weer een juweeltje oplevert, verdwijnt gaandeweg een beetje het zicht op de rode draad en waar het nu voornamelijk om gaat: de falende relatie van Maarten en Vera, of die van vader en zoon.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Naargeestig verhaal kruipt onder de huid

Gebeurtenis: toneelvoorstelling 'Grijze Zielen' naar een roman van Phillippe Claudel **Spel en bewerk:** Theo Oerlemans. **Gezien:** 21/2 Leeuwarden, De Harmonie **Publiek:** 50
★★★★☆

Lafheid is in sommige tijden de enige manier om te overleven, maar daar wordt wel een

prijs voor betaald. In het geval van *Grijze zielen* is die prijs wroeging. Zo zou je de roman van Phillippe Claudel uit 2003 die door Theo Oerlemans wordt naverteld, kunnen samenvatten.

De tijd waarin het verhaal zich afspeelt, is die van de Grote Oorlog en de plek een kil provinciestadje in het noorden van Frankrijk, niet ver verwijderd van de frontlinies.

Het toneel van de Harmonie is eigenlijk te groot en te leeg voor

één acteur, die met een naargeestig en met tegenzin verteld verhaal bij de toeschouwer onder de huid wil kruipen.

Toch slaagt Oerlemans daar heel behoorlijk in. Van binnen uit zet hij de door wroeging verteerde gendarme neer die een aantal jaren later terugkijkt op een schokkende moordzaak en op zijn eigen rol hierin.

Die rol is niet al te fraai, maar die van enkele superieuren nog min-

der. Stap voor stap worden de hoofdrolspelers opgeroepen, soms met stemmen of gebaren die meer de imitaties van een machteloze agent zijn dan van de acteur. Hij weet wie de hooggeplaatste moordenaar is van het jonge meisje, hij weet dat de rechter de misdaad in de schoenen schuift van twee onschuldigen, maar net als bij de dood die zijn eigen vrouw treft, kan hij alleen maar toekijken.

Les âmes grises is een sterk filmi-

sche roman die de sfeer oproept van oude Maigret-verhalen. Het is dan ook door de schrijver zelf tot een scenario verwerkt, dat in 2005 is verfilmd.

De toneelbewerking volgt andere lijnen, waarmee een indringende vertelling wordt neergezet. Alleen het slot – waarin de agent zelf ook een moordenaar wordt – komt daarin wat al te abrupt.

HANS BRANS

Toveren met Jon van Eerd

Plaats: Theater Sneek. **Voorstelling:** Harrie Babba. **Gezelschap:** Het Pretpakhuis. **Script:** Jon van Eerd. **Spel:** Jon van Eerd, Arie Cupé, Irene Kuiper, Cindy Bell, Joey Schalker, Arian Foppen. **Regie:** Caroline Frerichs. **Toeschouwers:** 210. **Nog te zien:** 8 december Drachten, 12 Februari Franeker en 6 april Leeuwarden. ★★☆☆☆

Verdwijnen, verschijnen en veranderen – dat hoort volgens Rowan Atkinson (alias Mister Bean) tot de basisbeginselen van de klucht. Jon van Eerd (alias Harrie Vermeulen) hoeft je dat niet meer uit te leggen.

In zijn laatste voorstelling – voor het eerst geheel in eigen beheer uitgebracht onder de titel *Het Pretpakhuis* – voert hij ze op tot nieuwe hoogten. In *Harrie Babba* wordt het publiek mee genomen naar Oosterse sferen. Nu eens geen bankstel en geen deuren en geen burens, maar een sultan, een grootvizier en een prinses. De geest van Alladin uit de sprookjes van *Duizend en een Nacht* komt hier niet uit een lamp, maar heet Harrie Babba en komt op z'n Hollands uit de fles.

Van Eerd, die zelf het script voor de voorstelling schreef, springt luchtig en speels om met zijn inspiratiebron Het verhaal is, zoals het hoort, onnavolgbaar ingewikkeld zonder dat het veel voorstelt. Prinses Sultana is een nog verwender nest geworden nu ze een geest heeft die al haar wensen kan vervullen. Het spel gaat dan ook vooral om de vraag hoe men de geest weer in de fles krijgt, terwijl een macht beluste grootvizier de geest voor zijn eigen doeleinden wil misbruiken.

Meer dan ooit is deze klus vooral visueel sterk, niet alleen vanwege het feeëriek, Oosterse decor, maar de tovertrucs gaan gepaard met fraaie licht- en geluidseffecten, stemmen worden ingenieus gedubbeld en dan zijn er nog de dansjes en verkleedpartijen.

Niet alle verbale grappen zijn even sterk, maar in de volle vaart van de verwickelingen valt er genoeg te lachen. Het enig minpuntje is misschien dat het allemaal net wat teveel om de ster van Van Eerd zelf draait, terwijl de verhaallijn is opgehangen aan de sultan, zijn dochter en zijn concurrent.

HANS BRANS

Liefde, na de oorlog

Plaats: Posthuis Theater, Heerenveen. **Voorstelling:** (it sucks to be) Helena. **Gezelschap:** Aluin. **Toeschouwers:** 80.

★★★★☆☆

Wat gebeurde er met de mooie Helena na de Trojaanse Oorlog? Ze werd mee terug genomen naar huis door haar man Menelaos, die heel Griekenland tien jaar oorlog liet voeren om haar, nadat ze ontvoerd was door de Trojaanse prins Paris. Maar dan? Hoe verging het daarna met het glamour koppel? Erik Snel van theatergroep Aluin vond het een witte vlek in de klassiekers die hij graag eens wilde inkleuren. Dit levert een boeiend stuk op.

Het begint op een herkenbare en directe manier. Menelaos verrast zijn vrouw met een etentje vanwege hun tienjarig huwelijk. Als ze even naar het toilet is slaat de liefde toe – deze dingen gebeuren, zeker als er goden in het spel zijn – en hup ze verdwijnt met Paris naar Troje.

Klaas Postmus speelt behalve Paris ook de lellebellerige godin Afrodite die komt uitleggen hoe de oorlog ontstond uit een banale weddenschap. De joligheid in

het te lange exposé verdwijnt allengs als Helena weer terug is en het drama echt begint.

In de meeste tragedies is Menelaos een zelfingenomen blaaskaak. Hier niet. Hij houdt oprecht van Helena, weet dat de oorlog absurd was, maar beseft ook dat de Grieken het vol hielden, omdat zijn vrouw hun held was. Victorine Plante speelt haar als een Marilyn Monroe, die niet kan leven met een imago dat haar verplettert. Als de dode Paris dan ook nog eens als een oorlogstrauma komt spoken in het hoofd van Menelaos, moeten alle pogingen tot hereniging wel falen. De oorlog heeft de onbevangingheid van de liefde kapot gemaakt.

De mythologische stof vormt een rijke inspiratiebron voor een herkenbaar gegeven in het stuk, maar het leidt ook tot ballast. Dan verliezen de personages zich in wat al te beschouwelijke dialogen, waarin ze hun dilemma's blootleggen en verdwijnt de frisse interactie die het begin zo kenmerkte. Toch verveelt het stuk geen moment dankzij mescherp spel van Dennis Coenen (Menelaos) en overtuigend acteerwerk van Plante.

HANS BRANS

GEWIKT & GEWOGEN

Tet Rozendals zoektocht naar grote en kleine liefde

Voorstelling: Nachtvinders. **Spel en concept:** Tet Rozendal. **Muziek:** Erik de Reus. **Plaats:** De Lawei, Drachten. **Aantal toeschouwers:** 250. **Nog te zien:** 27 november Bolsward, 4 december Gorredijk en rondom in Fryslân.

★★★★☆

Na solo programma's over Marlene Dietrich en Mata Hari is het in haar vierde 'one woman show' nu de beurt aan Tet Rozendal zelf. Dat is misschien wat vroeg in haar nog jonge carrière, want zo veel om op terug te blikken is er nog niet en Rozendal is niet direct een cabaretière die het van haar eigen sores moet hebben.

Aan de andere kant hadden die voorgaande vrouwenportretten ook een heel persoonlijke signatuur. Dus zeker in Friesland wil

men wel eens weten welke vrouw er achter die grote vrouwenfiguren zit die met zoveel flair werden neergezet.

Nachtvinders stelt daarin niet teleur en de flair is er meer dan ooit. Met een bruidsluier op danst Rozendal in haar openingsscène met haar rug naar de zaal, om vervolgens stukje bij beetje het masker af te doen en zichzelf prijs te geven. In een onderhoudende afwisseling van verhalen en liedjes zien we beetje bij beetje het zelfportret oprijzen van een jonge vrouw in haar zoektocht naar de grote en de kleine liefde.

Dat begint bij wat de eerste zoen had moeten worden - achter het voetbalveld, onder het gejoel van klasgenoten - en eindigt met het afscheid van de Engelse vriend die haar leerde vrij te zijn. Daartussen zijn er uit het leven gegrepen ver-

halen waarin de vlam zomaar oversloeg, over de pijn van het uitmaken, en de wijze lessen van beppe.

Herkenbaarheid is de grootste charme van al die anekdotes die, net als de liedjes, trefzeker en vlot over het voetlicht komen. Meer dan in de vorige shows zien we hier een frisse, zoekende meid die allure uitstraalt, maar ook ontwapenend is omdat ze net zo goed je buurmeisje kan zijn.

Een beetje aan de brave kant blijft het wel. Shockeren, verrassen of je op het verkeerde been zetten is niet haar stijl, Rozendal wil vooral plezieren. Het advies van haar laatste vriendje '*You do not need approval*' is wat dat betreft nog niet helemaal ingedaald. Maar moed en eerlijkheid straalt er wel van af, net als een aangenaam gebrek aan ijdelheid.

HANS BRANS

GEWIKT & GEWOGEN

Ruis in indrukwekkende 'Richard III'

Gebeurtenis: theatervoorstelling Richard III naar William Shakespeare.
Door: Oostpool. **Spel:** Roy Baltus, Rozanne de Bon, e.a. **Regie en bewerking:** Joeri Vos. **Gezien:** 1/10 Harmonie, Leeuwarden. **Nog te zien:** 7/10 Stadsschouwburg Groningen.
★★★★☆

Wie kan mij nu nog tegenhouden?' brult Richard de Derde voor het groepje razende moeders en vrouwen die hij tot weduwen gemaakt heeft. Richard heeft iets van de middeleeuwse personificatie van het Kwaad, maar meer nog van de machiavellistische machtsstrevende voor wie geen moraal bestaat. Geen recht kan dat onrecht tegenhouden, als er geen macht is om het

recht te doen gelden. God zwijgt en kijkt toe.

In de regie van Joeri Vos heeft Oostpool dit spectaculaire drama op de grens van Middeleeuwen en Renaissance in zijn volle breedte laten zien: als vertelling van Richard zelf en als de onstuitbare opmars van een superintrigant, met alle kuiperijen, wreedheid, angst en verdriet die daarbij horen. Het spektakel, met een gedeelte van het publiek op het toneel, wordt begeleid door groots slagwerk, maar zonder gebruik te maken van de theatrale trukendoos. Uiteindelijk moet het spel zijn werk doen en dat doet het ook.

Er zijn magistrale scènes, zoals de verleiding van de weduwe wiens man Richard vermoord heeft. De bloedstollende 'vergadering', waar-

bij vriend Hastings wordt beticht en omgelegd, komt zo uit het handboek van Stalin. Als Richard aan de vooravond van de slag die hem uiteindelijk ten val brengt geplaagd wordt door de geesten uit zijn verleden, zien we een magistraal, met koor, muziek en stem uitgebeelde nachtmerrie.

Ondanks al die indrukwekkende momenten zit er echter ook veel ruis in de voorstelling. In de chaos van het grootse diner bij de opening verzuip de toeschouwer zonder 'wie is wie' spoorboekje compleet.

Ook op andere momenten is het 'moordende' tempo amper bij te benen. Maar zelfs met die ruis blijft het een huiveringwekkende voorstelling.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Ek thús is de spanning te snijen

Plak: Tryatergebou, Ljouwert.
Foarstelling: Thúsfront. **Skriuwer:** Romke Toering. **Selksip:** Tryater. **Spul:** Lourens van den Akker, Thijs Feenstra, Nynke Heeg, Lysbeth Welling, Lianne Zandstra. **Spul op fideo:** Romke Gabe Draaijer en Raymond Muller. **Regie:** Sylvia Andringa. **Taskôgers:** 180.
★★★★☆

Mem moat tekenje by it krúske, want har soan fan santjin wol yn it leger, mar mem wol net. Mar wat hat in mem dan noch te wollen? Dus tekent se.

Sa begjint ‘Thúsfront’, in stik oer trije jongens dy’t as militêr út-

stjoerd wurde nei Afghanistan. Mear as oer dy jongens – fan wa we der twa allinne op fideo sjogge – giet it oer harren âlders. In jier as fjouwer lyn hâlde Romke Toering petearen oan ‘e keukentafel, sis mar it slachfjild fan it thúsfront. We hearre se yn harren eigen wurden, mar it is de skriuwer dy’t der in komposysje fan makke hat dy’t je fan ‘e begjin oan ‘e ein ta yn de besnijing hat. Seker sa strak as it hjir spile wurdt.

‘Thúsfront’ begjint as fertellend teater, dêr’t stadichoan hieltiid mear it drama ynslûpt. We hearre wat foar jonkjes it wienen, wat se yn it leger sochten, dat se útstjoerd wurde nei Uruzgan. En dan begjint de ûngerestheid, de eangst, de ûnwissichheid, de spanning fan it

ôfwachtsjen. Yn it begjin binne de trije ferhalen tige flot troch inoar hinne snien, wat faasje oan de fertelling jout, mar wêrtroch it ferskil tusken de karakters noch net goed nei foaren komt. As de jongens ien kear ‘dêr’ binne, komme lykwols ek dy ferskillen dúdliker nei foaren, foaral as de âlden by inoar stipe sykje. Dêrtroch begripe je de ferskate reaksjes fan de soannen ek better as se einlings wer thús binne en sawol sy as de âlders net goed mear oan inoar wenne kinne. Is dit loslitten of kwytrettsjen, ropt ien mem fertwifele.

Mei ‘Thúsfront’ hat Tryater in spannende, oangripende foarstelling delset oer minsken dy’t by ús om ‘e hoeke wenje.
HANS BRANS

gewiktgewogen

In de wachtkamer

Voorstelling: Wachtkamer van de liefde. **Concept en spel:** Fred Delfgaauw. **Tekstbijdragen van:** Freek de Jonge, Paul van Vliet, Hans Dorrenstijn e.a. **Regie:** Roy Grünewald. **Plaats:** De Lawei, Drachten. **Toeschouwers:** 100. **Nog te zien:** 15 april in Heerenveen.

★★★★★

Fred Delfgaauw verwijt het ons niet dat de zaal heel wat voller had kunnen zijn - wij zijn er tenminste. Maar door het teruglopend aantal bezoekers heeft hij er wel een baantje bij moeten nemen. Zijn vader had hem al gewaarshuwd.

Als Delfgaauw in een pover decor van zes stoelen tegen zijn publiek begint te babbelen over ouder worden en de tijd dat je inhaalt, krijg je niet het idee dat je een betoverende voorstelling gaat zien. Maar Delfgaauw speelt het liefst met dubbele illusies. Dat baantje uit arren moede

blijkt te bestaan uit bemiddelen in een relatiebureau voor oudere mensen. We zien de achterhoofden van een paar van zijn cliënten in de stoelen achter op het toneel, alsof ze, een rij voor ons, wachten in een wachtkamer. Een voor een haalt hij ze bij zich en vraagt wat ze willen en waar ze vandaan komen.

De geïnterviewde poppen hebben grof gesneden, karakteristieke hoofden en zijn allemaal even alledaagse als fascinerende persoonlijkheden. Tussendoor praat Delfgaauw met zijn dode vader die zelfs zonder pop bijna een eigen leven leidt. Bijna een eigen leven leiden ook twee aan elkaar vergroeide broers die in alles elkaars tegenpool zijn maar door een geheime kracht (de poppenspeler) aan elkaar geketend blijven.

Het is een filosofisch besluit van een voorstelling met briljante teksten, humoristisch en weemoedig tegelijk.

HANS BRANS

GEWIKT & GEWOGEN

Odysseus' dooltocht naar Drachten

Gebeurtenis: We houden de vaart erin **Regie en tekst:** Miranda Bolhuis en Albert Secuur **Spel:** Sjouke van der Veer, Barbara de Jong, Menno Onnes, Jelle Buning e.a. **Kostuums:** Dianne Bonnema **Muziek:** Risata Kwartet **Plek:** De Lawei **Datum:** 23-12 **Publiek:** 175 **Nog te zien:** 26 december (matinee), 27, 29 en 30 december.

★★★☆☆

In hun tiende en laatste kerstproductie voor De Lawei hebben Miranda Bolhuis en Albert Secuur gekozen voor een eigen bewerking van de Odyssee van Homeros. Odysseus' tienjarige

dwaaltocht na de Trojaanse Oorlog voert hem nu niet naar Ithaca, maar naar Drachten, waar Penelope smachtend zit te wachten. Het wordt een razende tocht door veel taferelen, uitgevoerd door dertien spelers en een gaaf strijkkwartetje.

De toon wordt meteen aan het begin gezet door de godin Athena: die stervelingen denken misschien dat ze een eigen wil hebben, maar wij de goden bepalen hun lot. Maar de toon wordt ook gezet door het kleurgebruik. Die ruziënde goden zijn futuristisch gekleed in een oogverblindend wit, dat zich kan meten met de nieuwe vloer in De Lawei. De stervelingen daarentegen

lopen rond in egaal zwart, voor zover het tenminste niet bedekt wordt door de meest fantastische hoofddeksels of aanhangsels. Want de eindeloze kralenketting van aardse avonturen en goddelijke samenzweringen wordt opgeluisterd door een festijn aan vormgevingsvondsten. Avant-gardistische theatervormgevers uit van de jaren twintig zijn hier belangrijke inspiratiebronnen. Zelfs buiten de theaterzaal is die fantasiewereld voortgezet, zodat kinderen heerlijk verder kunnen dwalen.

Ook in de manier waarop het verhaal verteld wordt, is de dynamiek troef. De spelers schieten van

rol naar rol alsof ze op ijsschotsen dansen. Van de eenogige Cycloop, naar de tovenares Circe; van de tocht tussen Scylla en Charybdis, naar de naïeve Nausikaä, en van de pruttelende vrijers naar de wanhopige zoon Telemachos. Niets uit het origineel lijkt te worden overgeslagen. Door die opeenstapeling, maar ook door het ontbreken van een echte 'drive' van Odysseus, blijf je toch tegen de buitenkant van de vertelling aankijken. Met het openingsthema van vrijheid versus lot wordt weinig gedaan om het ook dramatisch boeiender te maken.

HANS BRANS

gewiktgewogen

Reinout Scholten van Aschat en Hannah Hoekstra in *As you like it*. FOTO KURT VAN DER ELST

Fantastische kijkjes op ‘de wereld’

Gebeurtenis: toneeluitvoering *As you like it* (Zoals het u bevalt) van William Shakespeare door het Nationale Toneel. **Met:** Hannah Hoekstra, Reinout Scholten van Aschat, René van Zinnicq Bergmann, Jappe Claes, Antoinette Jelgersma, Arent-Jan Linde e.a. **Regie:** Theu Boermans. **Gezien:** 3/1 Leeuwarden, De Harmonie. **Publiek:** 175. **Nog te zien:** 12/2 Groningen, Stadsschouwburg; 17/2 Drachten, De Lawei.

★★★★★

‘D e wereld is een schouwtoneel. Elk speelt zijn rol en krijgt zijn deel’, zegt beroepsmelancholicus Jacques in *As you like it*. Die eerste vier woorden stonden niet alleen op de vlag van Shakespeares Globe theater, ze vormen de kern van zijn hele oeuvre.

In zijn laatste regie bij het Nationale Toneel heeft Theu Boermans die essentie perfect laten vertalen in de vormgeving. Vanuit de zaal kijken we een taps toelopende, witte kijkdoos in, waarvan de achterwand van tijd tot tijd even vreemde als fantastische kijkjes op ‘de wereld’ laat zien. In de witte ruimte daarvoor spelen de eerste scènes zich af. Met de jongere broer, die zich verraden voelt door

Iedere scène is een juweeltje van magisch-realisme

zijn oudere broer. En over de nieuwe machthebber die de oude heeft verjaagd. De witte doos werkt hier als een metafoor voor de verpolitiekte, stadse mensenwereld, een slangenkuil waar loyaliteit en oprechtheid verstikt worden door macht en verraad.

In groepjes vluchten de verliezers van de beschaving naar de wilder-

nis, oftewel het platteland dat door de stedelingen zowel geïdealiseerd als geminacht wordt. Nu gaan *the doors of perception* pas echt open: in vliegende sneeuwstormen, langs mechanische schapen of een reusachtige maan, zie we ze in het beeld achter in de kijkdoos voorbijtrekken. Iedere scène is een juweeltje van magisch-realisme, hier en daar opgeluisterd door uiteenlopende, maar prachtig gezongen liederen, wat de vervreemding nog meer benadrukt.

Bij het doolhof van ontmoetingen dat daarna plaatsvindt, speelt de plot die in het begin zo ingewikkeld leek nauwelijks nog een rol. Het is een spel van verwarringen rondom liefde en identiteit waarin niets is wat het lijkt en iedereen zoekende is. Meisje (prachtige rol

van Hannah Hoekstra) verkleedt zich als jongen en stelt zo haar geliefde op de proef. Vriendin die niets van mannen hebben moest, wordt op slag verliefd. En een schaapskooi blijkt een wietplantage, want het platteland is ook niet wat het lijkt.

Als alles afhangt van je perspectief, welke rol speel je dan? Wie ben je dan? Die vragen uit Shakespeares tijd heeft Boermans even speels en vernuftig van een eigentijds perspectief voorzien. Daarbij vliegen de wijsheden en paradoxen van Shakespeares personages je om de oren zonder dat je antwoorden krijgt. Zoals de jongen zegt die weer een meisje is geworden: je moet doen wat jou het beste lijkt – *as you like it*.

HANS BRANS

gewiktgewogen

De schrale tragiek van een doktersroman

Plaats: Harmonie, Leeuwarden
Voorstelling: Zout op mijn huid (naar de roman van Benoîte Groult.) **Spel:** José Kuijpers, Sophie van Winden en Dragan Bakema **Regie:** Mirjam Koen
Toeschouwers: 280 **Nog te zien:** 24 maart in Drachten
 ★★☆☆☆

George, vertelt het hoofdpersonage in *Zout op mijn huid* over haarzelf, werd vernoemd naar George Sand, de

bekende schrijfster die graag in mannenkleren liep. Ze komt dan ook uit eenzelfde Frans artistiek-intellectueel milieu. Daarin wordt neergekeken op de burgerlijke moraal, zoals die van haar buurjongen in het Bretonse vissersdorp waar ze met haar ouders op vakantie is.

Toch raakt ze op een dag stapel op die ruwe-bolster-blanke-pit die zo anders is. Omdat ze ervan overtuigd is dat de afstand tussen hen te groot is, laat ze hem echter lopen, om vervolgens, in de rest van

haar leven, keer op keer bij hem terug te komen.

Het is een liefde die vooral lichamelijk is, maar zich gaandeweg verdiept en die zich al die tijd in het geheim afspeelt. Beiden trouwen en krijgen kinderen. Hij vaart als visser de halve wereld over; zij werkt op universiteiten in Amerika en Frankrijk.

In de toneelbewerking zien we uitsluitend de 'achterkant' van hun bestaan. José Kuijpers vertelt als de oudere George het tragische verhaal van haar grote liefde, terwijl

Sophie van Winden en Dragan Bakema de onstuimige episodes van hun ontmoetingen verbeelden. Dat resulteert in een boeiend relaas met veel vaart, een vleugje humor en een snuffje erotiek waar niemand van hoeft te blozen.

Maar hoe tragisch is de liefde van George eigenlijk? Juist door de terugblikkende verteltrant wordt het tragische verloop benadrukt van een grote liefde die gehinderd werd door sociaal-culturele verschillen, maar waarin zij desondanks kiest voor haar eigen recht

op seksualiteit. Dat beeld is nogal vals. George heeft weinig inzicht in de bekrompenheid die haar bindt aan haar elitaire milieu. Veel erger is dat de schrijfster dat evenmin heeft.

Dat geeft *Zout op mijn huid* iets van een doktersroman die met een libertijns sausje met feministische inslag is overgoten. Hoe boeiend de voorstelling op zichzelf ook is, onbedoeld legt die toch ook de onderliggende schraalheid van het boek bloot.

HANS BRANS